

ЗВО «Університет Короля Данила»

Бібліотека

Зірка, що світить крізь століття
170 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
НАТАЛІЇ КОБРИНСЬКОЇ
(8.06.1855–22.01.1920).

Довідкове видання

Івано-Франківськ

2025

**Зірка, що світить крізь століття. 170 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
НАТАЛІЇ КОБРИНСЬКОЇ : довідкове видання / укл Чікальова С.О.
Івано-Франківськ: ЗВО « Університет Короля Данила» , бібліотека, 2025 .
13 с.**

Цього року маємо 160-літній ювілей видатної Українки, зачинательки жіночого руху в Україні, талановитої письменниці *Наталії Кобринської* (8.06.1855–22.01.1920). У наш напружений і скрутний час варто почерпнути натхнення й сили в її прикладі.

Мета довідкового видання: вивчення та вшанування великих особистостей, зокрема Наталії Кобринської .

Інформація сприятиме збереженню та поглибленню нашого спільного культурного спадку та історії.

***« Жіноче питання може вирішитися позитивно
тільки через національне самоусвідомлення та ґрунтовну освіту:***

вільна жінка – передусім свідомо жінка «

Наталія Кобринська

Письменниця, видавчиня, громадська діячка, врешті-решт, зачинателька українського жіночого руху – роль Наталії Кобринської у нашій історії не втрачає своєї значимості, попри те, що з дня її народження минуло вже 170 років. Вона стояла біля витоків фемінізму загалом – найпершою вникла в жіноче питання, випереджаючи навіть європейські тенденції, глибоко й досконало трактувала його, вказувала на його гідне вирішення словом і ділом.

Наталя походила зі священницького роду Озаркевичів, відомого своєю культурно-просвітницькою діяльністю. Наталія Кобринська (дівооче прізвище Озаркевич) народилася в селі Белелуя на Івано-Франківщині. Батько, греко-католицький священник, Іван Озаркевич був депутатом Галицького сейму і Австрійського парламенту (Райхсрату), громадським діячем, поетом, перекладачем. Дід Іван, теж священник, був ініціатором українського театального аматорства – ставив п'єси Івана Котляревського, Григорія Квітки-Основ'яненка, а також і свої власні. Двоюрідною сестрою Наталі була лікарка, феміністка та громадська діячка [Софія Окуневська](#), яка після смерті матері жила в їхній родині. Наталя була другою дитиною з п'яти. Її старший брат

Володимир пізніше став священиком і культурно-громадським діячем, брат Євген – одним з найкращих лікарів Галичини, брат Лонгин – відомим адвокатом, сестра Ієроніма – вчителькою. Тож і місія Наталі в певному сенсі була визначеною.

Змалку вона обожнювала читати, а бібліотека у Озаркевичів була знатна. Власне, саме любов до читання багато в чому й сформувала її – проштудіювавши твори провідних філософів, економістів та ідеологів того часу, Наталя натрапила й на тему боротьби за права жінок. І, читаючи християнську літературу, вже помічала суперечності й не розуміла, чому жінка має коритися чоловікові.

Зрештою, те, що Дім Озаркевичів був оазою культурного, національного й духовного життя, було типовим для Галичини, на відміну від попівського середовища частини України, що перебувала під московією.

Освіту здобула вдома. Батько допоміг їй вивчити українську, російську, польську, німецьку та французьку мови. Вийшла заміж за Теофіла Кобринського – піаніста, співака і композитора.

1874 року 19-річна закохана Наталя вийшла заміж за теолога Теофіла Кобринського. Її обранець був досконалий – шляхетний чоловік з ніжною душею, чудовий співак та композитор, що цікавився етнографією, записував народні пісні, колядки та перекази. А також заснував у Снятині міську читальню і хор. Він усіляко сприяв інтелектуальному зростанню й молодій дружини. Й цілковито прийняв її умови – не надто переобтяжуватися хатньою

роботою, не робити культу з родинних обов'язків, не народжувати дітей, а натомість присвятити себе служінню своєму народові.

Таке служіння Наталя вбачала зокрема й у боротьбі за жіночі права. У цьому чоловік теж її підтримував. Загалом у особі чоловіка Наталя мала щирого друга, однодумця й соратника, який аж ніяк не боронив їй мріяти про «реформу жіночого газдівства»

А у день поховання чоловіка вона відрізала свої довгі коси й поклала коханому в домовину – на знак вічної вірності. А потім полишила Снятин і повернулася до батьківського дому. Не було меж її тузі й відчаю, без коханого життя здавалося геть порожнім...

Після раптової смерті чоловіка 1882-го Наталя Кобринська поїхала з батьком до Відня, де він працював послом Державної ради. Тут вона розпочала свою літературну діяльність.

Наталя остаточно вирішила: її життєва мета – реалізувати ідеї фемінізму через літературні твори. Починання Кобринської привітав Іван Франко: «Чи знаєте Ви, що се Ви написали таку штуку, котрій рівної вся наша література галицька досі не видала?»

Перше оповідання Кобринської «Пані Шумінська» вийшло у 1883 році. У 1884 році виходить її повість «Задля кусника хліба», головна думка якої –

жінка сама має дбати про своє місце в суспільстві, а не бути утриманкою чоловіка. Сміливо як для XIX століття! Провідною темою творчості Наталі стало становище жінок у суспільстві та шляхи його покращення. Причому йшлося не лише про побут, а й почуття власної гідності. Своїми поглядами Кобринська випереджала навіть тенденції тогочасної Європи – звільнення українки від усталеної жіночої ролі, здобуття нею власного голосу і власних громадянських прав, зокрема на здобуття вищої освіти. Згодом Кобринська доведе, що здатна не лише озвучувати ідеї, а й реалізовувати їх.

Повернувшись до Галичини (жила в Белелуї, Станіславі, Болехові, Львові), Кобринська продовжила письменницьку працю. Підготувала й видала власним коштом у червні 1887-го альманах «Перший вінок» – антологію жіночої творчості. На сторінках альманаху були вміщені прозові, поетичні та публіцистичні твори сімнадцяти жінок-письменниць з усієї України. Наталя Кобринська організувала видавництво «Жіноча бібліотека» й випустила три книги альманаху «Наша доля». Але головне, що українки не підвели й таки рушили тим шляхом, що першою прокладала Кобринська – шляхом вільної свідомої жінки. Спершу **Ольга Кобилянська**, потім **Софія Русова**, а потім багато хто, усіх імен і не згадаєш. Тож все було не даремно. 1912 року вона відновила діяльність «Жіночої бібліотеки», першим випуском якої став переклад чеської письменниці Кароліни Светли «З наших боїв і змагань».

1918 року Н.Кобринська підготувала збірку «Воєнні новели», до якої увійшли твори «Кінь», «На цвинтарі», «Брати», «Свічка горить», «Полишений» та досі не знайдені «Тіні», «Лист», «Чи випадок», «З-під гуку гармат». Останні роки життя Наталя Кобринська провела в голоді та злиднях. Повертаючись зі Львова, письменниця в дорозі заразилася тифом й померла 22 січня 1920 року.

Ольга Кобилянська присвятила Наталі Кобринській один із найкращих своїх творів – повість «Людина». Українські письменники Галичини видали збірку творів, присвячених її пам'яті – «Першому українському борцеві за права жінки». А на її могилі зробили напис, як вона заповідала «Мені вже серце не болить» (як боліло за долю українського жіноцтва досі). Похована в місті Болехів на Івано-Франківщині.

«Наталія Кобринська в розумінні «жіночого питання» та у висоті жіночого ідеалу перевищувала сучасних їй європейських емансипаторок, – наголошував письменник-дисидент Іван Дзюба. – Здавалося б, парадокс: глуха провінція попереду світових політичних і культурних центрів. Але, по-перше, не така вже й глуха провінція: зв'язок з Віднем, вплив німецької філософії, знайомство з французькою і норвезькою літературами. По-друге, більший гніт може породжувати більший спротив і вищі поривання».

Усе життя боліло її серце над темнотою і недолею українського жіноцтва. Засвідчуючи це, заповіла написати на своєму гробі "Мене вже серце не болить".

У першу річницю смерті Наталії Кобринської українські письменники Галичини видали збірку творів, присвячених її пам'яті, під заголовком "Першому українському борцеві за права жінки".

Кращі твори Наталії Кобринської стали цінним надбанням української літератури, а її культурно-громадська феміністична діяльність є вагомим вкладом у суспільно-демократичний рух та добрим дороговказом для праці сучасного жіноцтва.

Адже і в наш час не зникла потреба змінювати психологію жіноцтва, бо, отримавши назагал рівноправність і широкі можливості, багато жінок не піднялися духовно, зосередилися на споживацьких інтересах, здобуту освіту та Богом дані природні здібності й зовнішню красу використовують лише для

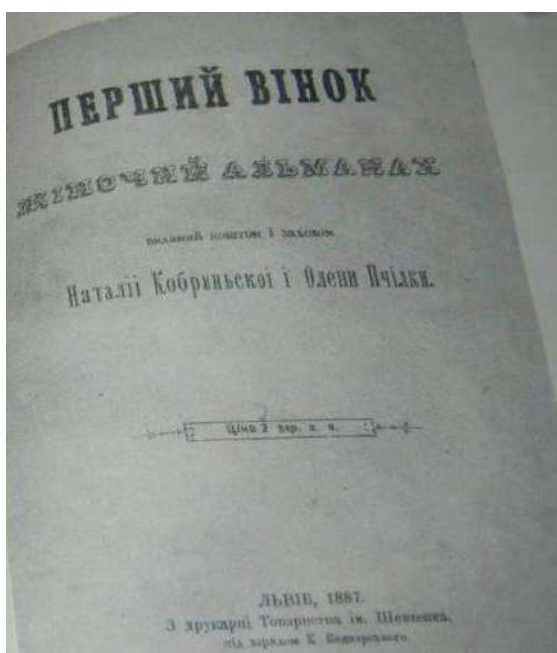

власного комфортного існування (іноді явно не морального), зовсім не дбаючи про благо всієї нації, про духовні ідеали. А від психології жіноцтва так багато залежить якість суспільства!..

Наталія Кобринська це розуміла, своєю творчістю і всім життям своїм вказувала шлях благодатного поступу для жіноцтва, а тим самим і всього суспільства. Варто звернутися до її дороговказів!

Вболівання й боротьба Наталії Кобринської за права жінок не лишилися марними, адже українські жінки таки рушило тією дорогою, яку показувала їм пані Кобринська. Ми завдячуємо їм тим, що маємо сьогодні. Тож, варто пам'ятати всіх жінок, які доклали зусиль, подекуди присвятили життя, щоб їхні наступниці самі вирішували – у що вдягатися, де вчитися, як заробляти гроші, народжувати чи ні, як жити, щоб почуватися щасливими.

Отакі наші, українки, пам'ятаймо про це... Маємо історію про ще одну видатну українку, яка також зробила чималий внесок у жіночі свободи і можливість займатися улюбленою справою.

Першодрук жіночого альманаху “Перший вінок”

Альманах побачив світ у Львові у червні 1887 року, і на його 464 сторінках були розміщені прозові, поетичні та публіцистичні твори (49 загалом) 17 жінок-письменниць, серед яких були [Олена Пчілка](#), Леся Українка, [Ганна Барвінок](#), Дніпрова Чайка, Уляна Кравченко, Анна Павлик, Михайлина Рошкевич, Софія Окуневська, Ольга Франко, Людмила Старицька, Олена Грицай, Клементина Попович, Олеся Бажанська та інші.

Саме зі сторінок альманаху прозвучала смілива й майже безпрецедентна на той час ідея жіночої університетської освіти. Кобринська закликала письменниць допомогти зібрати підписи під петицією до австрійського уряду з вимогою допустити жінок до вищої школи, а також того, щоб до Галицького сейму було внесено ряд вимог і пропозицій на захист прав селян.

Альманах "Перший вінок" — сучасне перевидання

На місці хати Наталії у Болехові встановили пам'ятний знак. У 2005 році там відкрили її музей.

Музей Наталі Кобринської у Болехові

«Бути собою і лиш собою»: тези українського фемінізму від Наталії Кобринської

- **«Квестія жіноча сягає дальше, вона обнімає всі поля, на яких жінка яко жінка є покривджена: на полі суспільних становищ, оскільки вона від них виключена, на полі вищої культури, а вкінці – на полі права так публічного, як і цивільного, оскільки це право інакше трактує жінок, чим мужчин»**
- **« Жінку поставили до положення невольниці, виключеної від охорони рівних прав, навіть від науки і матеріальної самостійності»**
- **«Жінка завжди і всюди уміла зрозуміти дух свого часу і вимоги своєї суспільності»**
- **« У всіх великих еволюціях людського розвитку жінка брала активну участь»**
- **« Бути собою» в усіх виявах національного буття: політичному, духовному, культурно-історичному.»**
- **«Я через літературу дійшла до розуміння положення жінки в суспільності»**
- **«В сім і лежить ціла суть так званої жіночої емансипації, щоби жінка не тільки мала право, але й вміла думати і говорити сама за себе, а не була вічно сугестіонована поглядами і думками мужчин»**
- **« Первісною рушійною силою утворення жіночих товариств є не фемінізм, а задоволення пекучих потреб даної громади»**
-

Література

1. Агеєва В. Жіночий простір: феміністичний дискурс українського модернізму. – Київ: Факт, 2003. – 320 с.
2. Богачевська-Хом'як М. Білим по білому: жінки в громадському житті України, 1884-1939. – Київ: Либідь, 1995. – 412 с.
3. Борисюк І. Краса, контроль і праця у прозі Кобринської // Бунтарки: нові жінки і модерна нація: есеї / упоряд. В.Агеєва. – Київ: Смолоскип, 2020. – С. 81-119.
4. Дучимінська О. Наталія Кобринська як феміністка // Дучимінська О. Вибрані твори / упор. Є.Баран, В.Смирнов. — Івано-Франківськ: Видавець Супрун В.П., 2014. — С. 271-293.
5. Книш І. Іван Франко та рівноправність жінки. У 100-річчя з дня народин. — Вінніпег: з друкарні «Нового шляху», 1956. — 154 с.
6. Книш І. Смолоскип у темряві. Наталія Кобринська й український жіночий рух. – Вінніпег, 1957. – 302 с.
7. Кобринська Н. Дух часу: оповідання, повість – Львів: Каменяр, 1990. – 352 с.
8. Кобринська Н. Передне слово // Метерлінк М. Синьобородий і Ариана, або Даремний визвіл: драма в 3 діях / пер. з фр. Львів: Накладом Наталії Кобринської, 1913. — С. 3-28.
9. Наша доля: збірник праць різних авторів / Видає Наталія Кобринська. – Кн.1. Стрий, 1893; Кн.2. Львів, 1895; Кн.3. Львів, 1896.
- 10.Огоновський О. Наталя Кобринська // Огоновський О. Історія літератури руської. Ч.3. 2 відділ. — Львів: Накладом наукового товариства імені Шевченка, 1893. — С. 1263-1304.

11. Павличко С. Фемінізм / упоряд. та передм. Віри Агеєвої. — Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. — 317 с.
12. Перший вінок. Жіночий альманах. — Львів: з друкарні Товариства ім. Шевченка, 1887. — 464 с.
13. Романенчук Б. Літературна творчість Наталії Кобринської. Режим доступу: <https://zbruc.eu/node/89643>
14. Швець А. Жінка з хистом Аріадни: Життєвий світ Наталії Кобринської в генераційному, світоглядному і творчому вимірах: монографія / Алла Швець; Інститут Івана Франка НАН України; Лекторій СУА з жіночих студій УКУ; ВГО «Союз Українок». — Львів, 2018. — 752 с. — (Серія «Літературознавчі студії»; вип. 23)